

Primul mare arhitect român, care în 1893 a elaborat primul Proiect de sistematizare al orașului București

A fost omul care a înțeles că viața este o neîncetată luptă pentru progres. Pentru a demonstra și convinge, sub președinția sa, ia ființă prima asociație profesională a inginerilor și arhitecților (1876) din țara noastră. El a înțeles pe deplin rolul intelectualului-cetățean, în dezvoltarea și lărgirea hotarelor culturii, rezolvând complexe probleme ale învățământului și progresului tehnic. În imediata apropiere a bisericii Gorganilor, după ce se traversează podul Izvor, la începutul secolului XIX, serdarul (dregător, comandant de oști) Hristea Orăscu, își construise o casă arătoasă din cărămidă, cum puține existau la acea vreme în București. Aici, în mahalaua Mihai Vodă, cum i se mai spunea, s-a născut personajul nostru, Alexandru Orăscu, la 30 iulie 1817.

Aici, între anii 1823- 1828 a învățat primele lecții de scriere și aritmetică cu dascălul mahalalei, care-i relatează tatălui său, toate calitățile și seriozitatea acestuia. Ca urmare, datorită silinței și a inteligenței sale ieșite din comun, copilul a prins repede tot ce-l învățase dascălul, câștigând astfel încrederea părinților, care hotărâsc să-l înscrie la școala de la Sf. Sava. Ghinion, căci acest plan este zădărnicit din cauza izbucnirii războiului ruso-turc din 1828 și a izbucnirii epidemiei de ciumă. Familia Orăscu, va fi nevoită astfel să se refugieze în apropiere de Valea Călugărească, unde printr-o întâmplare fericită, tânărul profesor de retorică de la Sf. Sava, poposind și el pe aceste meleaguri, Simion Marcovici, devine prieten al familiei.

Acesta se oferă a-l iniția în tainele limbii franceze și-i împrumută mai multe cărți care-l vor captiva. Iată cum în această perioadă de vacanță fortuitprelungită, Alexandru s-a pregătit fără încetare, dorind să afle și să învețe cât mai multe. La începutul anului 1830, epidemia era pe sfârșite, astfel că în toamna anului 1831 se hotărâse redeschiderea școlilor (septembrie), dar reparațiile de la localul Sf. Sava nu se terminaseră, astfel că între 10 septembrie - 1 decembrie 1831, clasa I umanitară a colegiului funcționa în aripa nordică a hanului Șerban Vodă, la etaj, revenind apoi în clădirea fostei mănăstiri. De la început tânărul elev s-a remarcat în mod deosebit, astfel încât la încheierea cursurilor obține calificativul primum cum eminentia (întâiul cu eminentă), la toate materiile.

Începe astfel vacanța, care se va termina la 15 octombrie, dar tânărul elev continua să se pregătească intens, deoarece conform regulamentului, putea parcurge două clase întrun singur an. Având cunoștințele necesare, în aprilie trece în clasa a III-a, când are fericita ocazie de a-l avea ca profesor, pe pictorul Carol Wallenstein, recent angajat la Eforia Școalelor pentru predarea cursului de desen linear aerian și perspectivă. Între tânărul profesor și elev se creează imediat o prietenie, care-i va deschide drumul spre o carieră plină de realizări minunate printr-o colaborare de excepție între științele matematice, tehnică și artă.

Premierea elevilor se făcea și atunci ca și acum la sfârșit de an școlar, pe materii, de aceea Alexandru Orăscu a fost premiat la matematici, deoarece consiliul profesoral era în unanimitate de acord, că la această disciplină a excelat în raport cu celelalte. Datorită eforturilor depuse și a rezultatelor obținute, în urma examenelor susținute, a fost admis direct în clasa a VI-a. de acum îi avea colegi cu aceleași excelente rezultate pe Ion Ghika și Ion Florescu, viitori prim-miniștri și prieteni apropiați, care împreună au trecut cu brio și examenul de admitere în cursul superior al liceului. Ca recompensă din partea domnitorului Alexandru Dimitrie Ghika, au primit câte o cupă de cristal de Boemia cu efigia sa. Au continuat cu succes și cele trei clase al cursului superior al

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

În paralel, Orăscu urmează și cursurile speciale de matematici aplicate, introduse în 1835, care constituiau de altfel primul pas făcut pentru crearea unei facultăți tehnico-științifice. Cum în ultimul an al cursului de matematică aplicată, erau incluse și noțiuni de arhitectură, dar insuficiente pentru o adevărată carieră de arhitect, la recomandarea lui Petrache Poenaru, în iunie 1837, Alexandru Orăscu este numit ajutor de arhitect al Bucureștiului la vârsta de 20 de ani, activitate de specialitate pe care n-a mai abandonat-o niciodată. Lipsa arhitecților autohtoni, a obligat Eforia Școalelor să recurgă la înființarea unei catedre de arhitectură la Colegiul Sf. Sava, iar arhitectul Capitalei, Heinrich Feiser, în primăvara anului 1840, l-a recomandat pe tânărul său coleg Alexandru Orăscu, pentru a i se acorda o bursă în vederea studierii arhitecturii în străinătate.

Eforia întocmește un raport în care se consemnează: Acest tânăr cu sentimente de deplin patriotism, căutând totdeauna a aduce un folos obștii prin învățătura sa, a cugetat totdeauna de a se putea desăvârși și la științele arhitectonice (...). Hotărându-se înființarea unei catedre în școala națională, nu mă îndoiesc nicicum că va isbuti, având toate științele pregătitoare și îndestulă practică. Cum majoritatea arhitecților străini, studiaseră în Germania, Eforia Școalelor a ales pentru Orăscu, capitala Prusiei, Berlinul, renumit centru universitar. Înainte de a pleca la Berlin, obține diploma de inginer hotarnic, necesară la înscrierea pentru Academia de Arhitectură din Berlin, iar la 1 iunie 1841 s-a căsătorit cu fiica fostului său profesor, Elena Marcovici. La sfârșitul lunii august, tânărul inginer hotarnic și-a luat rămas bun de la familie și s-a urcat în poștalionul ce mergea spre Brașov. Aici este nevoit a rămâne în carantină aproape o săptămână.

De aici, cu diligența, se îndreaptă spre Berlin, trecând prin Cluj, Pesta, Bratislava și Dresda. Primul contact cu Berlinul, într-o frumoasă după-amiază de septembrie, l-a impresionat plăcut pe studentul român, căci a regăsit în arhitectura multor edificii ale orașului, elementele caracteristice ale stilului neoclasic, care-și făcuseră intrarea timidă și la București. Timpul petrecut la Berlin a fost împărțit între studiu și observarea orașului, cum îi plăcea să spună. În vacanță a vizitat Copenhaga și Sankt Petersburg, iar o decizie a Eforiei Școalelor, l-a obligat să-și continue studiile la Munchen; după o ședere la Berlin de un an și jumătate.

Aici în capitala Bavariei, trebuia să devină studentul Academiei de Arte. După unele păreri, motivul ar fi fost, că aici, învățământul arhitecturii acorda o mai mare importanță geometriei descriptive. După cum am arătat mai sus, Eforia Școalelor, urma să înființeze o catedră de arhitectură, dar această intenție suferise o modificare; constatându-se că arhitectura este o specialitate complexă, care implică un ciclu de învățământ propriu, incompatibil cu aria limitată a cursului de matematici aplicate, se ajunsese la concluzia de a se înființa o catedră de geometrie descriptivă, care să constituie o disciplină matematică de bază, nu numai pentru arhitectură, ci și pentru celelalte specialități înrudite (construcții și arte plastice).

Academia de arte din Munchen, fusese înființată în anul 1808 și avea patru secții: Arhitectură, Pictură, Gravură și Sculptură. Alexandru Orăscu, se înscrie la secția de Arhitectură și primește numărul matricol 227. Un străin care venea din București, aproape anonim, căruia i se dă mai puțină importanță, dar după primul an de studii, când dintre cei 155 de studenți este clasificat al treilea, toate privirile s-au îndreptat asupra lui, făcându-l să se simtă mândru de acest succes, dar și să fie cunoscut student român. Singura legătura cu cei de acasă, se realiza prin scrisorile săptămânale, pe care le scria și le primea, dar distanța de cei dragi era o grea povară, pe care o ușura, doar corespondența plină de gingășie și dor, venită și trimisă soției. De când venise la Munchen, își petrecea vacanțele de vară, mai mult în Italia, unde admira orașele pline de comori artistice și pictând în acuarelă edificiile care-l atrăgeau în mod deosebit.

În vacanța de vară a anului 1845, la Roma, după ce vizitase multisekularele monumente ale orașului, îi face o vizită tânărului pictor Tătărescu și împreună pleacă cu diligența la Napoli. Timp de 10 zile cât au poposit la Napoli, au vizitat orașul și ruinele de la Pompei, a căror dezgropare de sub lavă

începuse în 1748. Această vizită s-a transformat într-o îndelungată colaborare și prietenie la revenirea lor în țară. După patru ani petrecuți la Munchen, în care prin pregătirea sa excepțională, la 20 martie 1847, trăiește o mare bucurie, căci rectorul Academiei, Friedrich Gaertner, îi înmânează, felicitându-l, diploma de arhitect.

Devine nerăbdător să se întoarcă în țară, dar încă o dată Eforia Școalelor îi prelungește șederea la Munchen, pentru a frecventa cursurile universității și a se specializa în disciplina geometriei descriptive, pe care urma să o predea la sosirea în București. Fiind într-o situație delicată, va ceda tentației de a se întoarce, la mijlocul lunii martie 1848 și pleacă la Viena, răspunzând astfel convocării fostului său coleg de colegiu, Nicolae Bălcescu, de unde ia vaporul spre țară, pentru a putea participa la Revoluția din 1848. Sosind acasă, mai repede de cum îl așteptau, soția, părinții și prietenii se bucurară să-l revadă, povestindu-i totodată ultimele evenimente din țară. Devenise de acum un adept al revoluționarilor, primind și însărcinări importante, dar eșecul revoluției, prin arestările ce au urmat (inclusiv Orăscu, care fusese eliberat), l-au obligat pe proaspătul arhitect, să treacă în Ardeal și aproape un an prin Europa Centrală, cu pașaport fals și trăind de azi pe mâine.

Ajuns în Elveția, l-a întâlnit pe Nicolae Bălcescu și împreună au ajuns la Paris, sperând zile mai bune, ceea ce s-a întâmplat, fiindcă în noiembrie 1849, se urcă pe tronul țării, vechiul prieten al familiei, Barbu Știrbei. Noul domn, pentru a nu-l supăra pe consulul rus, care era intolerant față de revoluționari, îl numește pe Oăscu în aprilie 1850 Arhitectul Craiovei, până la momentul oportun, favorabil revenirii în București. Printr-o manevră ingenioasă, Vodă înființează catedra de geometrie descriptivă la colegiul Sf. Sava, realizând în practică, vechiul proiect al Eforiei. E bine știut că Alexandru Orăscu este singurul specialist din țară, deci printr-un decret domnesc, numirea sa a fost agreată de ruși. Această catedră nou înființată, va constitui nucleul de bază al nașterii Facultății de Inginerie Civilă, unde va preda la anul doi și trei, noțiuni de arhitectură. Această facultate nou creată, urma să pregătească în decursul celor patru ani de studii: ingineri, topografi, ingineri de păduri și șosele și arhitecți. Geometria descriptivă și aplicațiile ei, ocupa un loc determinant, deoarece pentru viitorii constructori, ingineri și arhitecți era foarte important să cunoască știința reprezentării în plan a figurilor din spațiu.

Facultatea nou creată, își începe cursurile în anul 1851, când Orăscu, într-o zi friguroasă de toamnă

ține prima lecție de geometrie descriptivă și o definește astfel: (...) Este știința reprezentării plane a figurilor din spațiu (...). Cel înarmat cu știința geometriei descriptive, capătă astfel posibilitatea să reprezinte pe o simplă foaie de hârtie, volumele și suprafețele viitoarei clădiri, să studieze direct în epură elementele și proprietățile figurii spațiale. Pentru a putea ușura înțelegerea acestei discipline, în iulie 1851, termină traducerea tratatului de geometrie descriptivă, a lui Lefebure de Fourcy, profesor-inginer la Universitatea din Paris. Apariția acestui tratat de geometrie descriptivă, este considerat prima carte de matematică superioară în limba română.

Odată cu reîntoarcerea la București și cu începerea cursului de geometrie descriptivă, Alexandru Orăscu este numit în funcția de Arhitect al Statului în Direcția Lucrărilor Publice. La începutul lunii martie a anului 1852, este numit noul șef al Lucrărilor Publice, care se prezintă singur: Sunt Leon Lalanne, un nou coleg și adaugă surâzând, un viitor prieten. Între cei doi colegi, s-a născut foarte repede o colaborare și o prietenie exemplare, care au contribuit substanțial la dezvoltarea țării. Chiar de la începutul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, începe o vastă activitate legislativă, cu scopul organizării Statului Român, în curs de unificare, în conformitate cu principiile preconizate de generația de la 1848. Alexandru Orăscu va fi numit la conducerea Direcției Lucrărilor Publice, în iulie 1860.

Așa cum se întâmplă și în zilele noastre, bunele și absolut necesarele proiecte de îmbunătățire, rămân pe hârtie, din cauza greutăților materiale și a lipsei de fonduri, dar mai ales din cauza dezinteresului și ignoranței celor care ar trebui să se consacre dezvoltării țării.

Am redat, în cea mai mare parte a prezentării acestui exponent al științei și creației în tehnica și arta construcțiilor moderne din țara noastră, realizările sale, care îl impun ca o personalitate legendară în România secolului al XX-lea, căci ne-a lăsat ca o sfântă moștenire dăruirea sa: Universitatea din București în primul rând, gândită, proiectată, executată, dezvoltată și respectată în continuare și astăzi. A proiectat de asemenea Grand Hotel Boulevard (1867), Hotel Terminus din Constanța (1882), Școala Comercială din Ploiești, Biserica Domnița Bălașa din București, împreună cu arhitectul Carol Beniș (1895), termină noua Mitropolie din Iași începută de Gheorghe Asachi și J. Freiwald, Cinematograful București, sistematizarea bulevardului Pache Protopopescu din București. A fost profesor universitar, rector al Universității, primul președinte al Societății Arhitecților Români etc. A fost senator în Parlamentul României și pentru o scurtă vreme, chiar ministrul Instrucțiunii Publice. A plecat în lumea veșniciei la 16 decembrie 1894. O stradă din București, aflată în cartierul Izvor se numea Alexandru Orăscu, dar în 1984 a fost demolată cu ocazia realizării Casei Poporului (Parlamentul).

Prof. Univ. Dr. Gheorghe Țiclete